

LILI KING

**PISCI I
LJUBAVNICI**

Prevela
Tatjana Milosavljević

Laguna

Naslov originala

Lily King

WRITERS & LOVERS

Copyright © 2020 by Lily King

First published in the USA by Grove/Atlantic Inc

Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Mojoj sestri Lizi,
s ljubavlju i zahvalnošću*

Napravila sam dogovor sa samom sobom da ujutru ne razmišljam o novcu. Bila sam poput tinejdžerke koja pokušava da ne razmišlja o seksu. Mada se i ja trudim da ne razmišljam o seksu. Ili o Luku. Ili o smrti. Što je obuhvatalo i nerazmišljanje o mojoj majci, koja je lani umrla na zimovanju. Bilo je toliko toga o čemu ujutru nisam smela da razmišljam ne bih li bila u stanju da pišem.

Adam, moj stanodavac, posmatrao me je dok šetam njegovog psa. U odelu i sjajnim cipelama, stajao je naslonjen na svoj mercedes dok sam nailazila uz kolski prilaz. Ujutru je uvek tražio pažnju. Pretpostavljala sam, doduše, da smo svi takvi. Uživao je u kontrastu koji sam, onako u trenerci i neuredne kose, predstavljala u odnosu na njega.

„Poranila si,“ dobaci kad smo pas i ja malo prišli.

Ranila sam svakog dana. „I ti si.“

„Imam sastanak sa sudijom u sudu tačno u sedam.“

Hajde, divi mi se. Divi mi se. Divi se *sudiji, sudu i tačno u sedam.*

„Neko i to mora.“ Nisam se dopadala sebi kada sam pored Adama. Mislim da je baš tako i hteo. Pustila sam psa da me odvuče nekoliko koraka dalje prema veverici što se provlačila kroz letve na ogradi pored Adamove velike kuće.

„Pa“, nastavi, ne želeći da mi dozvoli da se suviše udaljim. „Kako *roman*?“ Izgovorio je to kao da sam lično izmislila tu reč. Još je stajao naslonjen na kola, okrenuvši samo glavu u mom pravcu, kao da mu se poza previše dopadala da bi je menjao.

„Dobro.“ Osice u grudima su mi se uskomešale. Nekoliko mi ih se lagano spusti kroz unutrašnjost ruke. Jedan razgovor bio je dovoljan da mi upropasti celo jutro. „Moram da se vratim pisanju. Kratak dan. Radim duplu smenu.“

Odvukla sam psa uz stepenice na Adamovom stražnjem tremu, otkacila povodac, gurnula životinju kroz vrata i žurno sišla natrag u dvorište.

„Koliko si stranica dosad napisala?“

„Okolo dvesta, tako nekako.“ Nisam zastajala. Bila sam na pola puta do svoje sobe, koja se nalazila bočno pored garaže.

„Znaš“, reče odgurnuvši se od kola, sačekavši da ga pogledam. „Naprosto mi je fascinantno to što misliš kako imaš šta da kažeš.“

Sela sam za sto i zagledala se u rečenice koje sam napisala pre no što sam izašla da prošetam psa. Nisam ih se sećala. Nisam se sećala da sam ih napisala. Bila sam tako umorna. Pogledala sam u zelene brojeve na radiju sa satom. Za manje od tri sata morala sam početi da se spremam za podnevnu smenu.

Adam je išao na koledž sa mojim starijim bratom Kejlebom – štaviše, mislim da je Kejleb u to vreme bio pomalo

zaljubljen u njega – i zbog toga mi nije naplaćivao veliku stanarinu. Imala sam i dodatni popust zato što sam mu šetala psa. Prostorija se nekada koristila kao šupa za baštenski alat i još se osećala na humus i ugnjilo lišće. Prostora sam imala taman dovoljno za dupli dušek, pisaći sto, stolicu i rešo, dok sam mini-pećnicu držala u kupatilu. Stavila sam čajnik na plamenik rešoa da skuvam još jednu šolju crnog čaja.

Nisam pisala zato što sam mislila kako imam nešto da kažem. Pisala sam zato što je, ako ne pišem, sve izgledalo još gore.

U pola deset sam ustala sa stolice i oprala sa bele plisirane bluze mrlje od govedih odrezaka i kupina, osušila je peglom na pisaćem stolu, okačila na vešalicu i provukla kuku vešalice kroz petlju na vrhu ranca. Obukla sam crne radne pantalone i majicu kratkih rukava, vezala kosu u rep i nabacila ranac na leđa.

Izvukla sam bicikl iz garaže idući unatraske. Jedva je stajao unutra zbog silnog đubreta koje je Adam tu držao: starih dečjih kolica, visokih stolica, ljuljaški za bebu, duška, starih pisaćih stolova, skija, skejtborda, stolica za plažu, baštenskih baklji na gas, stonog fudbala. Ostatak prostora zauzimao je crveni minivan njegove bivše žene. Ostavila je taj minivan i sve ostalo, osim dece, kad se prošle godine odselila na Havaje.

„Dobar auto, šteta što tako propada“, rekla je jednog dana spremačica dok je tražila baštensko crevo. Bila je sa Trinidadom, zvala se Oli i sakupljala je stvari poput plastičnih merica iz pakovanja praška za veš da ih pošalje kući svojim. Ova garaža je dovodila Oli do ludila.

Sjurila sam se niz Karltonovu ulicu, na Bikonu prošla kroz crveno i uputila se Avenijom Komonvelta. Oko mene

je tutnjao saobraćaj. Skliznula sam napred sa sedišta i sačekala, zajedno sa gomilom studenata, da se promeni svetlo na semaforu. Neki od njih su prokomentarisali kako imam super bajns. Bio je stari, sa banana sedištem, pronašla sam ga prošlog maja na otpadu na Rod Ajlendu. Luk i ja smo ga sredili, namestili mu nov, podmazan lanac, zategli kablove kočnica i zajedničkim snagama naterali zarđalu osovinu sedišta da se podigne tako da odgovara mojoj visini. Menjač brzine bio je ugrađen u guvernal i zbog toga je sve delovalo mnogo moćnije, kao da tu negde postoji skriveni motor. Dopadao mi se taj fazon motocikla, sa podignutim guvernalom i duguljastim, zakrivljenim tapaciranim sedištem, i visokim naslonom na koji sam se naslanjala dok vozim. Kao klinka nisam imala takav bicikl, ali moja najbolja drugarica jeste i često smo se menjale. Ovi studenti Bostonskog univerziteta bili su premladi i nisu pamtili modu ovih bicikala. Čudno je kad više nisi nečije dete. Imala sam trideset jednu godinu, a majka mi je bila mrtva.

Svetlo na semaforu se promenilo i vratila sam se na sedište, prešla šest saobraćajnih traka Avenije Komonvelta, otpedalala do Univerzitetskog mosta i prešla na kembričku obalu reke Čarls. Ponekad bih pukla pre no što i stignem do mosta. Ponekad me je hvatalo na mostu. Ali danas sam bila u redu. Danas sam bila pribrana. Spustila sam se na trotoar na Memorijal drajvu, dole uz vodu. Leto je bilo u jeku i reka je izgledala umorno. Duž obala bela pena je nasrtala na trsku i šaš. Podsećala je na belu ljigu što se nakupljala u uglovima usana Pakove majke pošto bi ceo dan zvocala iz kuhinje. Barem više nisam živela tamo. Čak je i Adamova šupa bila bolja od onog stana na periferiji Barselone. Prešla sam kod Rečne ulice i Zapadne avenije, i skrenula sa betona

na prašnjavu stazu pored same reke. Bila sam dobro. Bila sam dobro sve dok ne ugledam guske.

Bile su na svom mestu, u podnožju pešačkog mosta, dvadesetak njih, možda trideset, galamile su, uvijale vratove i zarivale kljunove u perje, sopstveno ili tuđe, ili u ono malo čupica trave preostalih u prašini. Što sam se više približavala, njihova graja postajala je sve glasnija, sve to silno gakanje, mrmljanje i uvređeno kreštanje. Navikle na prolaznike, pomerale su se baš koliko moraju da mi se sklone s puta, neke kao bajagi ključajući me po gležnjevima dok sam pedalala među njima, a neke puštajući da im se perje na zadnjici očeše o žbice na točkovima bicikla. Samo one baš histerične pojurile su prema vodi pišteći kao da ih neko napada.

Obožavala sam te guske. Nekako mi je srce bilo puno kad ih vidim i pomagale su mi da poverujem kako će opet sve biti kako treba, kako ću i sada da izguram kao i toliko puta pre ovoga, kako je bezmerna i preteća praznina preda mnom puka prikaza, kako je život vedriji i zabavniji nego što sam mislila. Ali odmah za tim osećajem, za tim podozrenjem kako još nije sve izgubljeno, javljala se potreba da sve ispričam majci, da joj kažem kako sam danas dobro, kako osećam nešto blisko sreći, kako sam možda još u stanju da budem srećna. Samo što joj nisam mogla reći. I to je bio zid u koji sam uvek udarala kad sam imala ovako dobro prepodne. Jer majka je sigurno zabrinuta za mene, a ja ne mogu da joj kažem da sam dobro.

Guske nisu hajale što ponovo plaćem. Navikle su. Kikotalile su se, galamile i prigušivale zvukove koje sam proizvodila. Neka trkačica se približila i skrenula sa staze, valjda sluteći da je ne vidim. Kada sam stigla do velikog spremišta za čamce, jato gusaka se proredilo. Kod Andersonovog mosta skrenula

sam desno i uputila se pored Kenedijevog memorijalnog parka ka Harvardovom trgu.

Ova vožnja bila je na neki način pročišćavajuća i osećaj bi obično potrajao nekoliko sati.

Iris se nalazio na trećem spratu zgrade u vlasništvu Harvardovog društvenog kluba, koji je pre deset godina počeo da daje prostor u najam ne bi li isplatio gotovo sto hiljada dolara zaostalog poreza. Leti nije bilo mnogo studenata, a i imali su poseban ulaz na drugoj strani velike zgrade od opeke, ali ponekad sam ih čula za vreme proba. Imali su sopstveno pozorište u kom su postavljali komade u kojima su se muškarcima oblačili u žene, kao i sopstvenu a kapela grupu čiji su se članovi u svako doba dana i noći mogli videti kako ulaze ili izlaze obučeni u smokinge.

Zakatančila sam bicikl za metalni stub znaka za parkiranje, popela se granitnim stepenicama i otvorila velika vrata. Toni, jedan od glavnih konobara, već je bio na pola puta do prvog sprata, s uniformom podignutom sa hemijskog čišćenja prebačenom preko ruke. Dobijao je sve najbolje smene, pa mu se moglo da plaća hemijsko čišćenje. Grandiozno stepenište bilo je zastrto prljavim tepihom uflekanim od piva, koji mora da je nekad bio mekan i grimiznocrven. Sačekala sam da Toni stigne do odmorišta i zavrne dalje, pa se tek onda i sama uputila naviše. Prolazila sam pored portreta predsednika koji su nekada bili članovi kluba: Adamsa, Adamsa, Ruzvelta, Ruzvelta i Kenedija. Stepenište se posle prvog sprata sužavalo. Toni se penjao polako, bio je tek na polovini. Usporila sam još više. Svetlo na vrhu stepenica najednom je prestalo da se vidi. Silazio je Gori.

„Gde si, Toni, kućo stara!“, viknu on. „Kakav si mi?“

„Dugačak, slobodan i sočan.“

Gori se zacerekao. Stepenište je zadrhtalo kad je išao prema meni.

„Kasniš, mala.“

Nisam kasnila. Ali govorio je to svim ženama umesto pozdrava. Mislim da mi nije ni znao ime.

Osetila sam kako je stepenik na kom sam stajala utonuo kad je Gori prošao pored mene.

„Biće večeras posla do guše. Sto osamdeset osam stolica rezervisano“, dobaci mi preko ramena. Šta misli, da je već poslepodne? „A honorarac je upravo javio da je bolestan.“

Honorarac je bio Hari, moj jedini prijatelj u *Irisu*. I nije bio bolestan. Bio je na putu za Provinstaun sa novim pomoćnim konobarom.

„Opaši dugačku kecelju“, dodade Gori.

„Nikad ne izlazim iz kuće bez nje“, odvrtila sam.

Ne znam kako, ali kad sam bila na razgovoru za ovaj posao, omaklo mi se za golf. Ispostavilo se da Gori igra kriket. Ne na baštenskim zabavama, već profesionalno, takmičarski. Navodno je bio jedan od najboljih igrača u zemlji. Otvorio je *Iris* posle neke velike pobede.

Sišavši niže, triput je glasno šmrknuo, iskašljao, progutao, pa dahćući izašao na ulicu sa gotovinom od prethodne večeri u platnenoj kesi s odštampanim natpisom ŠTEDIONICA KEMBRIDŽ. Neko mu je na leđa stavio samolepljivu ceduljicu na kojoj je pisalo: „Opljačkaj me.“

„Jebena Kejsi Kasim“, reče Dejna kad sam izbila na vrh stepenica. „Još te nisu otpustili?“ Stajala je pognuta nad stalkom hostese Fabijane i unosila raspored sedenja. Bio je jedva čitljiv i garantovano nefer.

Otišla sam niz hodnik do toaleta, presvukla se u belu bluzu i pokupila kosu u obavezan zategnuti šinjon. Odmah

me je zbolela glava. Kada sam se vratila, Dejna i Toni su pomerali stolove spajajući ih za veća društva, vodeći računa da im sve ide naruku – veliki stolovi, redovni gosti, investitori koji su imali udeo u vlasništvu restorana i koji nisu plaćali, ali su zato ostavljali astronomske napojnice. Ne znam da li su se njih dvoje družili izvan posla, ali u smeni su uvek bili zajedno, nalik na par zlikovaca na rolerima koji pripremaju jedno drugom teren za novo zločinstvo i onda se prave važni kad im uspe. Sigurno je bilo samo da nisu ljubavnici. Dejna nije volela da je dodiruju – samo što nije slomila ruku novom pomoćnom konobaru kad je hteo da joj palcem izmasira vrat pošto se požalila kako se ukočila – a Toni nije prestajao da priča o svojoj devojci, premda nije propuštao da ispipa sve muške konobare u smeni. Potpuno su zavarali Gorija i menadžera Markusa, ili su ih barem doveli u nezgodan položaj. Hari i ja smo podozrevali da je reč o drogi koja je stizala preko Tonijevog brata, dilera koji je malo-malo pa zaglavljiavao u zatvoru i o kome je Toni pričao samo kad se pogubi od pića, tražeći da se zakuneš na ćutanje kao da ga nikada pre nije pominjao. Tonija i Dejnu smo prozvali Zlim sestrama i trudili se da im se sklanjamo s puta.

„Upravo si uzela dva stola iz mog rejona“, reče Jasmin.

„Imamo dva osmerca“, na to će Toni.

„E pa, upotrebite svoje proklete stolove. Ovi su moji, jebezeri.“ Jasmin je bila rođena u Eritreji i odrasla u Delaveru, ali mnogo je čitala Martina Emisa i Rodija Dojla. Nažalost, nije imala šanse protiv Zlih sestara.

Pre no što sam stigla da stanem na Jasmininu stranu, Dejna je pokazala prstom prema meni. „Idi po cveće, Kejsi Kasim.“

Ona i Toni su glavni konobari. Moraš da radiš kako ti kažu.

* * *

Ručak je bio amaterska rabota. Ručak se prepuštao novajlijama i teglećim konjima koji su radili duple smene, koji su radili sve smene koje je uprava bila voljna da im dà. Konobarisala sam od svoje osamnaeste godine, tako da sam za svega šest nedelja avanzovala od novajlije do teglećeg konja. Napojnice u podnevnoj smeni bile su sranje u poređenju s onim u večernjoj, sem ako ne naletiš na grupu advokata ili biotehnoških tajkuna koji nešto proslavljaju, pa posle nekoliko rundi martinija postanu široke ruke. Restoranska sala se kupala u suncu, što je delovalo neprirodno i menjalo sve boje. Draži mi je bio sumrak, kada su prozori lagano tamneli, a nežna narandžasta svetlost iz pozlaćenih zidnih lampi maskirala masne fleke na stolnjacima i mrlje od kamenca koje nam promaknu na vinskim čašama. U podnevnoj smeni žmirkali smo na plavičastoj svetlosti dana. Gosti još ne bi ni seli, a već su tražili kafu. I čula se muzika koju je puštala šankERICA Mija. Obično Dejv Metjuz. Mija je bila opsednuta Dejvom Metjuzom. Gori je često bio trezan, a Markus dobroćudan, bavio se čime se već bavio u svojoj kancelariji i ostavljao nas je na miru. U podnevnoj smeni je sve bilo naopako.

Ali zato brzo. Tri dvojca i jedan peterac pristigla su a da sat u Harvardovom dvorištu još nije otkucao podne. Nema tu vremena za razmišljanje. Osećaš se kao teniska loptica koja leti iz sale do kuhinje i natrag, iznova i iznova, sve dok se stolovi ne isprazne i ne bude gotovo, pa sedneš da sabereš napojnice dobijene preko kartica i podeliš šankeru i pomoćnim konobarima njihov deo. A onda se vrata ponovo zaključaju, Mija odvrne *Crash Into Me* do daske i pošto se svi stolovi dovedu u red, čaše obrišu tako da se sijaju, a pribor za

jelo pripremi za sutrašnji ručak, imaš sat vremena na Trgu pre javljanja u večernju smenu.

Otišla sam u svoju banku, smeštenu odmah pored *Kupa*.^{*} Red se otegao. Radio je samo jedan činovnik – LINKOLN LAG, pisalo je na pločici s imenom. Moja polubraća su kaku nazivala Linkolnovim trupcima.^{**} Najmlađi je umeo da me silom odvuče u kupatilo, da mi pokaže koliko dugačke može da proizvede. Ponekad smo svi išli da vidimo. Budem li ikad išla na psihoterapiju i pričala o svom detinjstvu, i terapeut me zamoli da se prisetim nekog srećnog trenutka s mojim ocem i En, ispričaću o vremenu kad smo se svi okupili i buljili u jedan od Čarljevih nenormalno velikih Linkolnovih trupaca.

Kada sam prišla šalteru, Linkolnu Lagu se očigledno nije dopao izraz uveseljenosti na mom licu. Ima takvih ljudi. Vide nekoga kako se smeška i odmah pomisle da je to podsmeh na njihov račun.

Spustila sam novac pred njega. Ni to mu se nije dopalo. Pomislio bi čovek da će bankovnim činovnicima biti drago zbog tebe, pogotovo ako avanzuješ sa podnevne na večernju i duple smene i imaš 661 dolar da uložiš na svoj račun.

„Znate, novac možete da deponujete i na bankomatu“, reče mi, uzimajući novčanice vrhovima prstiju. Ne voli da dodiruje novac? Zar ima ikoga ko ne voli da dodiruje novac?

„Znam, ali ovo je gotovina i naprosto mi se...“

„Niko vam je neće ukrasti pošto je aparat povuče.“

„Hoću da budem sigurna da je novac otišao na moj, a ne na nečiji tuđ račun.“

^{*} *The Coop*, čuvena knjižara otvorena 1882, jedna od institucija Harvardovog trga. (Prim. prev.)

^{**} Eng.: *Lincoln logs*. (Prim. prev.)

„Imamo strogo regulisan sistemski protokol. Pritom se sve snima nadzornim kamerama. Ovo što sada radite mnogo je manje bezbedno.“

„Eto, prija mi kad uložim nešto na svoj račun. I molim vas da mi ne kvarite zadovoljstvo. Zato što se ovaj novac neće pošteno ni skrasiti na mom računu, a federalni ze-
naši će ga isisati odatle, i stoga me pustite da uživam koliko mogu, važi?“

Linkoln Lag je pomerao usne prebrojavajući novac i nije mi odgovorio.

Bila sam u dugovima. U dugovima do guše, tolikim da nisam imala šanse da se iz njih izvučem sve ni ako bi mi Markus dodeljivao sve podnevne i večernje smene koje ima na raspolaganju. Dok sam bila u Španiji, nisam plaćala rate kredita za koledž i postdiplomske studije, a kad sam se vratila, saznala sam da su zatezne kamate, takse i troškovi pokušaja naplate dugovanja gotovo udvostručili glavnica. Sada nisam mogla ništa drugo do da otplaćujem ovako na sitno, sve do – i upravo to me je najviše mučilo – do čega? Do kada? Odgovora nije bilo. I to je bilo deo one sablasne praznine što se nadnosila nada mnom.

Posle susreta sa Linkolnom Lagom, isplakala sam se na klupi ispred Unitarijanske crkve. Plakala sam diskretno, nečujno, ali više nisam uspevala da zadržim suze kad me uhvati to raspoloženje.

Otišla sam do *Salvatorevih stranih knjiga* u Ulici Maunt Obern. Pre šest godina, 1991, radila sam tamo. Posle Pariza, a pre Pensilvanije, Albukerkija, Oregona, Španije i Rod Ajlenda. Pre Luka. Pre no što je moja majka otišla sa četvoro prijatelja u Čile i jedina se nije vratila.

Knjižara mi je izgledala drugačije. Čistije. Police su bile ispremeštane i sada se kasa nalazila tamo gde su se nekad

nalazile knjige na drevnim jezicima, ali stražnji deo, gde smo Marija i ja običavale da sedimo, ostao je isti. Radila sam kao Marijina asistentkinja na francuskoj književnosti. Te jeseni sam se tek bila vratila iz Francuske i iz nekog razloga sam verovala da ću sa Marijom, iako je bila Amerikanka, sve vreme razgovarati na francuskom, da ćemo pričati o Prustu, Selinu i Margerit Diras, koja je tada bila tako popularna, ali umesto toga smo razgovarale na engleskom, uglavnom o seksu, što je, pretpostavljam, bilo na neki svoj način francusko. Sve čega se sada sećam posle osam meseci razgovora s njom jeste to kako je sanjala da je Kiti, njena mačka, liže. Njen hrapavi jezik joj je tako prijao, rekla je Marija, ali je mački stalno nešto odvrćalo pažnju. Lizala bi malo nju, malo svoju šapu, i Marija se probudila vičući: „Fokusiraj se, Kiti, fokusiraj se!“

Ali u stražnjem delu knjižare više nije bilo Marije. Nije bilo više nikog od njih, čak ni Manfreda, ciničnog Istočnog Nemca koga je dovodilo do besa kad ga mušterije pitaju za Gintera Grasa, zato što se Ginter Gras snažno protivio ponovnom ujedinjenju. Sve su nas zamenili decom: momkom sa bejzbol kapom i devojkom sa kosom do bedara. A pošto je bio petak i tri posle podne, pili su pivo, hajneken, baš kao nekad mi.

Iz ostave se pojavio Gejbrijel sa još jednom rundom. Izgledao je isto: srebrne kovrdže, torzo predugačak u odnosu na noge. Bila sam zatreskana u njega. Bio je tako pametan, obožavao je knjige, telefonske razgovore sa stranim izdavačima vodio je na njihovom jeziku. Humor mu je bio mračan, ironičan. Dodao je pivo ostalima. Rekao im je nešto ispod glasa i oni prasnuše u smeh. Dugokosa devojkica gledala ga je baš kao nekad ja.

Kad sam radila u *Salvatoreu*, nisam bila švorc. Ili barem nisam smatrala da jesam. Dugovi su mi bili mnogo manji,

a *Sali Me*, *Edfund*, prinudni izvršitelji, *Sitibank* i *Čejs* još mi nisu disali za vratom.* Uzela sam u podzakup sobu u kući u Ulici Čonsi, koju su zakupili neki moji prijatelji, stajala me je osamdeset dolara mesečno. Svi smo pokušavali da budemo pisci, sve ostalo smo radili samo da preživimo. Nija i Ebi su pisale romane, ja sam pisala pripovetke, a Rasel je bio pesnik. Bila bih stavila ruku u vatru da će, od svih nas, Rasel biti najuporniji. Krut i disciplinovan, svakog jutra je ustajao u pola pet i pisao do sedam, i onda trčao devet kilometara pre no što ode na posao u Vajdenerovu biblioteku. Međutim, bio je prvi koji se predao i upisao pravni fakultet. Sada je radio kao poreski advokat u Tampi. Sledeća je bila Ebi. Tetka ju je ubedila da onako, iz štosu, položi državni ispit i dobije licencu za trgovanje nekretninama. Kasnije je pokušavala da mi kaže kako i dalje upotrebljava maštu, dok se šetka kroz kuće i izmišlja novi život za svoje klijente. Prošlog meseca sam je videla ispred neke ogromne kuće sa belim stubovima u Bruklajnu. Stajala je pognuta pored vozačkog prozora na velikom crnom džipu i sve vreme klimala glavom. Nija je upoznala Miltonovog stipendistu s odličnim držanjem i velikim nasledstvom, koji je pročitao petnaest stranica njenog romana i onda joj ga vratio rekavši kako mu ženski narativ u prvom licu ide na živce. Bacila je roman u prvi kontejner, udala se za njega i odselila u Hjuston kad mu je *Rajs* ponudio posao.

Nisam kapirala. Nisam kapirala nijedno od njih u to vreme. Jedno po jedno su odustali i iselili se iz kuće, a njihove sobe zauzeli su inženjeri sa MIT-a. Frajer sa konjskim repom i španskim naglaskom ušao je kod *Salvatorea* tražeći Bartovu

* Eng.: *Sallie Mae* odn. *SLM Corporation* i *EdFund* su kompanije koje se bave obezbeđivanjem i administriranjem studentskih kredita; *Citibank* i *JPMorgan Chase Bank* su banke. (Prim. prev.)

O Rasinu. Razgovarali smo na francuskom. Rekao je da mu je engleski mrzak. Njegov francuski je bio bolji od mog – otac mu je bio iz Alžira. U svojoj sobi na Centralnom trgu spremio mi je katalonski riblji paprikaš. Kad me je poljubio, mirisao je na Evropu. Kad mu je stipendija istekla, vratio se kući u Barselonu. Ja sam pak otišla na master studije u Pensilvaniju i pisali smo jedno drugom ljubavna pisma sve dok nisam počela da se zabavljam s kolegom sa studijskog programa, čudakom koji je pisao sumorne dvostranične priče smeštene u fabričke gradiće u Nju Hempširu. Kad smo raskinuli, preselila sam se na izvesno vreme u Albuquerki, da bih se potom obrela u Bendu, u Oregonu, sa Kejlebom i njegovim dečkom Filom. Pismo od Paka pronašlo me je tamo i nastavili smo da se dopisujemo. Priloženu u petom pismu pronašla sam kartu u jednom pravcu do Barselone.

Cunjala sam po odeljku sa knjigama na starogrčkom. Bio je to sledeći jezik koji sam želela da naučim. Odmah iza ugla, u odeljku sa italijanskom književnošću, jedina druga posetiteljka knjižare sedela je prekrštenih nogu na podu s malim dečakom i čitala mu *Srce*. Glas joj je bio tih i veoma lep. U Barseloni sam, pored svoje prijateljice Đulije, naučila malo italijanskog. Uto sam došla do dugačkog zida sa francuskom literaturom, podeljenog po izdavačima: nizovi *Galimarovih* crveno-prljavobelih knjiga, plavo-belih *Edision de minji*, džepna izdanja *Livr de poš* i potom ekstravagantna izdanja *Plejada*, izdvojena u sopstvenu staklenu vitrinu, kožni povez sa zlatotiskom i tankim zlatnim poprečnim prugama: Balzak, Montenj i Valeri, hrbata blistavih poput dragulja.

Ređala sam na police primerke svih tih knjiga, otvarala kutije, slagala ih na metalne stalaže u ostavi u stražnjem delu knjižare i iznosila po nekoliko istovremeno, obično

se sve vreme raspravljajući s Marijom, u vezi sa *U potrazi za izgubljenim vremenom*, delom koje sam ja obožavala, a za koje je ona rekla da je dosadno kao *Midlmarč*. Morala je da podstakne sebe sa osamnaest „ručnih radova“, ispričala mi je, ne bi li nekako stigla do kraja *Midlmarča* u leto kad joj je bilo sedamnaest godina. Međunožje ju je bolelo od te knjige, rekla je.

Ugledala sam primerak *O Rasinu*, koji nismo imali onog dana kada je Pako došao da ga potraži. Morala sam da ga poručim specijalno za njega. Dotakla sam kapljicu lepka na vrhu hrbata. Nikad nisam plakala zbog Paka. One dve godine s njim nisu me pritiskale. Sa francuskog smo prešli na neku vrstu hibrida katalonskog i kastiljanskog kojem me je naučio i pitala sam se nije li to razlog što mi Pako ne nedostaje, to što je sve što smo jedno drugom ikad rekli bilo na jezicima koje sam počinjala da zaboravljam. Možda je uzbuđljivost te veze i *bila* u jezicima, u tome što mi je zbog toga sve bilo nekako naglašenije, izazovnije, dok sam pokušavala da održim njegovu veru u moju umešnost sa jezicima, moju sposobnost da upijam, podražavam, preobražavam se. Bio je to trik koji niko nije očekivao od jedne Amerikanke, ta kombinacija dobrog sluha, dobrog pamćenja i razumevanja gramatičkih pravila, usled čega se činilo da sam pametnija no što jesam. Svaki razgovor bio je prilika da se pokažem, poigram se, zabavim, a njega iznenadim. A ipak, sada nisam mogla da se setim šta smo govorili jedno drugom. Razgovori na stranim jezicima nisu mi se zadržavali u sećanju tako dugo poput onih na engleskom. Nisu trajali. Podsećali su me na pero sa nevidljivim mastilom koje mi je majka, kad sam imala petnaest godina, poslala za Božić i onda otišla, ironija koja je njoj promakla, ali meni nije.

Požurila sam da se iskradem dok me Gejbrijel nije prepoznao ili dok neko od njegovih zaposlenih nije navalio da mi pomogne.

Nije mi bila namera da se vratim u Masačusets. Naprosto nisam imala nikakav drugi plan. Nisam volela da se prisećam dana u Čonsijevoj i pisanja pripovedaka pod prozorom na mansardi na trećem spratu, ispijanja turske kafe u *Alžirskom kafeu*, igranki u *Plugu i zvezdama*.^{*} Život je bio bezbrižan i jeftin, a onda kad nije bio jeftin, vadila sam kreditnu karticu. Stalno sam iznova refinansirala svoje kredite, otplaćivala samo minimum i nisam razmišljala o glavnici na koju su se nagomilavale kamate. Moja majka se dotad bila preselila natrag u Finiks i dvaput godišnje mi je plaćala avionsku kartu da bismo se videle. Preostalo vreme smo se čule telefonom, ponekad razgovarajući satima. Usput smo piškile, lakirale nokte, pripremale jelo i prale zube. Uvek sam znala gde se nalazi u svojoj maloj kući, po zvucima u pozadini, škripi vešalice za odeću ili zveckanju čaše koja se stavlja u mašinu za sudove. Pričala sam joj o ljudima u knjižari, a ona meni o ljudima na svom poslu u zgradi arizonske vlade u Finiksu – u to vreme je radila za guvernera. Umela sam da je navedem da mi iznova priča neke svoje priče iz Santijaga na Kubi, gde je odrasla sa svojim roditeljima koji su se, iako rođeni Amerikanci, preselili tamo. Otac joj je bio lekar, a majka je pevala numere iz mjuzikala u nekom noćnom klubu. Povremeno bi me pitala da li redovno perem veš ili menjam posteljinu, na šta bih joj odgovorila da prestane da se ponaša materinski, jer joj to nije u prirodi, i onda bismo se smejale, zato što je stvarno bilo tako, što sam joj odavno oprostila. Osvrćući se sada na te dane, činila sam se halapljivom sama sebi, sa svim tim

^{*} *The Plough and Stars*, irski pab u Kembridžu, otvoren 1969. (Prim. prev.)

vremenom i ljubavlju preda mnom, bez pčela u mom telu i sa majkom na drugom kraju žice.

Gore na ulici vrućina se nakupljala tik iznad hauba parkiranih automobila, zbog čega su zgrade od opeke izgledale titrave. Trotoari su bili krcati, prepuni turista koji su mileli s palačinkama i ledenim kafama u rukama, dok su im deca cevčila milkšejkove i gazirane sokove. Išla sam kolovozom ne bih li ih izbegla, a kod *Danstera** prešla na drugu stranu i vratila se u *Iris*.

Popela sam se uz stepenice, pored predsednikâ, i mada sam već imala uniformu na sebi, otišla sam pravo u toalet. Bio je prazan. Uхватила sam svoj odraz u ogledalu iznad umivaonika. Gornji kraj mu je bio odmaknut od zida i iskošen, zbog ljudi u invalidskim kolicima, pa mi je ugao bio pomalo čudan. Izgledala sam iznureno, poput nekoga ko se razboleo i za samo nekoliko meseci ostario deset godina. Gledala sam sebe u oči, ali kao da nisu bile moje, nisu bile oči kakve sam nekad imala. Bile su to oči nekoga vrlo umornog i vrlo tužnog, i kada sam ih videla, još sam se više rastužila, a onda sam ugledala tu tugu, to saosećanje zbog tuge u svojim očima, i videla vodu kako narasta u njima. Istovremeno sam bila neko tužan i neko ko želi da uteši tog tužnog. A onda sam se rastužila zbog toga nekoga, zato što sam jasno videla da prolazi kroz isto. I tako ukруг. Kao kad uđeš u garderobu sa trokrilnim ogledalom i onda namestiš bočna krila taman tako da pred sobom vidiš dugačak hodnik pun tebe kako se sužava unedogled. Takav je to bio osećaj, kao da tugujem za bezbroj sebe.

Ispljuskala sam lice i potapkala ga papirnim ubrusima iz dispenzera za slučaj da neko uđe, ali čim sam ga osušila,

* *The Dunster Club*, klub koji neguje muziku i atmosferu iz 1940-ih. (Prim. prev.)

opet se zgrčilo. Ponovo sam pokupila kosu u šinjon i izašla iz toaleta.

U salu za ručavanje ušla sam s nekoliko minuta zakašnjenja. Zle sestre su već bile u akciji.

Dejna me je besno pogledala. „Terasa. Sveće.“

Krovna terasa, na koju se izlazilo kroz dvokrilna staklena vrata, bila je vlažna i mirisala je na ruže, ljiljane i ljutkastu potočarku kojom su kuvari ukrašavali tanjire. Prljava voda curila je iz svih žardinjera i podne daske oko njih bile su natopljene. Mirisalo je kao u bašti moje majke u kišno letnje jutro. Mora da je Elen, poslastičarka, upravo zalivala. Ova oaza na krovu bila je njenih ruku delo.

Meri Hend se nalazila na drugom kraju terase, sa poslužavnikom punim čajnih sveća, bokalom vode i kantom za otpatke, i strugala nožem ostatke voska od sinoć.

„Glupi telefoni“, reče Meri Hend. Služila se sopstvenim slikovitim jezikom. Konobarisala je u *Irisu* duže od svih nas ostalih.

Sela sam pored nje. Uzela sam krpu sa poslužavnika i brisala unutrašnjost staklenih držača za sveće koje je ispraznila, nasipajući u svaki nekoliko kapi vode i ubacujući nove čajne sveće.

Meri Hend je bilo teško odrediti godine. Bila je starija od mene, ali da li tri ili dvadeset godina? Imala je ravnu smeđu kosu bez ijedne sede, koju je vezivala bež gumicom, dugačko lice i tanak vrat. Sva je bila dugačka i vitka, više ždrebe nego tegleći konj. Najbolja konobarica s kojom sam ikad radila, hladna kao špricer, ali brza i efikasna. Znala je tvoje stolove jednako dobro kao svoje. Priskakala je u pomoć kad zaboraviš da kuhinji naručiš predjela za šesterac ili ostaviš svoj vadičep kod kuće. U vreme najgore večernje gužve, kada već svi gube živce, kad su ti tanjiri ostali pod grejačem toliko

dugo da su prevrući za nošenje, makar i sa krpom, kada te parakuvari pljuju da zarđaš, a gosti čekaju svoje aperitive, račune, nove bokale s vodom, dodatne sosijere s umakom od pečenja, mogao si se pouzdati u to da će Meri Hend govoriti bez žurbe, otegnuto.

„Ma prosto kô pasulj“, rekla bi, towareći sva tvoja predjela na svoje dugačke ruke a da i ne trepne.

„Hajde, mali homunkuluse“, tepala je Meri Hend sagoreloj čajnoj sveći. Niko je nije zvao samo Meri. Zakrenula je nož i limena posudica ispala je sa zadovoljavajućim „pop“, i obe smo se nasmejale kad su nas poprskale kapi voskaste vode.

Bilo je prijatno na terasi dok je tako prazna, bez gostiju, sa suncem iza visokih javorova koje obasjava stolove svetlošću, ali ne i velikom vrućinom, izdignuta visoko iznad vrelog, bučnog haosa Avenije Masačusets, sa Eleninim biljkama, stotinama njih, u četvrtastim saksijama duž niskih kamenih zidova i u žardinjerama na podu, isprepletenih na drvenim rešetkama, svima u cvetu i tamnozelenih zdravih listova. Biljke su sve odreda izgledale zadovoljne, napredne, i navodile te da se i sam tako osećaš ili barem da pomisliš kako je napredovanje realna mogućnost.

Moja majka je bila talentovana baštovanka. Rado bih bila rekla to Meri Hend, ali još nisam pomenula svoju majku u restoranu. Nisam želela da budem ona devojka kojoj je nedavno umrla majka. Bilo je dovoljno loše što sam devojka koju je nedavno ostavio momak. Pogrešila sam i još prvog dana obuke ispričala Dejni o Luku.

„Da li svake godine ovako buja?“

„Mmmm-hmmm“, odvrati Meri Hend. Videla sam da joj se „bujanje“ dopada. Znala sam da hoće. „Nadarena je za ovo.“ Izgovarala je tu reč veoma sporo: *nadaaarena*. Mislila je na Elen. „Nadaaarena za biljke.“

„Koliko si godina već ovde?“

„Od Trumanove administracije.“

Pojedinosti o svom životu skrivala je kao zmija noge. Niko nije znao gde živi ili sa kim. Pitanje je samo sa koliko mačaka, tvrdio je Hari. Ja, međutim, nisam bila tako sigurna. Šušalo se da se nekad zabavljala sa Dejvidom Bernom.* Po jednim je to bilo u gimnaziji u Baltimoru; po drugim je to bilo na RISD-u.** Svi su govorili da joj je slomio srce, da se nikad nije oporavila. Ako bi se pre ili posle večernje gužve, u vreme kad je muzika odvrnuta do daske, slučajno začuli *Toking heds*, ko god da je najbliži stereo-uređaju iza šanka, žurno je menjao stanicu.

„Kako si dobila ovaj posao?“, upita me. „Nisi od onih koje Markus obično zapošljava.“

„Kako to misliš?“

„Više si poput nas stare garde.“ Govorila je o ljudima koje je zapošljavao prethodni menadžer restorana. „Poseduješ intelekt.“

„Nisam baš sigurna u pogledu toga.“

„Pa, znaš šta je intelekt, što znači da sam u pravu.“

Toni je izašao na terasu da nam kaže za rezervacije. Samo jedan veliki sto ovde napolju, društvo od desetoro, proslava neke godišnjice. Meri Hend i ja smo sastavile dva stola i prekrile ih nekolikim stolnjacima, savnjajući vrhove na uglovima gornjeg sloja sa ravnim porubima donjeg. Isto smo uradile i na ostalim, manjim stolovima, i onda smo ih postavile glancajući malim krpama pribor za jelo i čaše onim redom kojim smo ih ređale na stolove. Na svaki smo stavile sveću i cveće koje sam aranžirala za ručak i posle

* Frontmen benda *Toking heds*. (Prim. prev.)

** *Rhode Island School of Design*, skupa i prestižna visoka škola dizajna. (Prim. prev.)

spremila u rashladnu komoru. Potom nas je šef kuhinje okupio pored konobarskog pulta, gde nam je objasnio način pripreme i sastojke specijaliteta večeri. Šefovi s kojima sam dotad radila bili su neurotični i ćudljivi, ali Tomas je bio smiren i ljubazan. Nikad nije dozvoljavao da situacija u kuhinji izmakne kontroli. Nije imao preku narav ni pogan jezik. Nije mrzeo žene, čak ni konobarice. Ako pogrešim, čak i ako smo u poslu do guše, samo bi klimnuo glavom, uzeo tanjir i preuredio ga u skladu sa porudžbinom. I bio je dobar čovek. Svi smo uvek pokušavali da se domognemo ostatka karpača, grilovanih školjki sen žak ili špageta bolonjeze. Visoke police oko konobarskog pulta bile su pune skrivečki iznesene hrane, gurnute sasvim pozadi da je Markus ne vidi, koja bi se krišom pojedla u toku večeri. Morala sam da jedem u restoranu – u prodavnici nisam mogla da priuštim sebi više od žitnih pahuljica ili nudli – ali sve i da nisam bila švorc, opet bih bila krijumčarila hranu iz restoranske kuhinje.

Pola sata kasnije svi stolovi u mom delu bili su popunjeni. Meri Hend i ja smo radile kao na traci. Dvokrilna vrata koja su vodila na terasu morala su da budu zatvorena, zato što je sala bila klimatizovana, pa smo ih pridržavale jedna drugoj dok prolazimo natovarene punim tanjirima. Ona je odnela piće jednom od mojih četveraca, a ja sam poslužila njenog lososa za dvoje dok je otvarala boce šampanjca veseloj desetorki.

Volela sam kad iz vrele kuhinje izađem u svežu salu i potom na vlažan vazduh na terasi. Volela sam kad je Krejg za šankom, zato što je bez obzira na gužvu obavezno nalazio vremena da dođe do tvojih stolova i popriča sa gostima o vinu. I volela sam što su mi pažnju odvlačile stvari koje nemaju veze sa mnom, to što nije bilo prostora da držim u pameti išta sem da oso buko ide muškarcu sa leptir-mašnom,

rožata s lavandom devojci u ružičastom koja slavi rođendan, a kokteli paru studenata s lažnim legitimacijama. Volela sam da pamtim porudžbine – zar nećete da zapišete, bili su skloni da pitaju stariji muškarci – da ih ukucavam u kompjuter na konobarskom pultu, da na šalteru preuzimam poručeno, da kačim ceduljice s porudžbinama na kuke s kojih ih kuvari preuzimaju, da serviram hranu s leve i odnosim prazne tavnjire s desne strane. Dejna i Toni bili su prezauzeti svojim velikim stolovima da ikoga vređaju i pošto sam iznela Dejnine salate dok je ona uzimala porudžbinu, malo kasnije je Dejna garnirala moje špagete s vongolama.

Za jednim mojim stolom sedeli su ljudi iz Ekvadora i obratila sam im se na španskom. Čuvši moj naglasak, nagovorili su me da im kažem nekoliko rečenica na katalonskom. Osećaj tog narečja na usnama vratio mi je u sećanje Paka, one dobre delove, to kako mu se lice zbrčka kad se smeje i kako me je puštao da zaspim ležeći mu na leđima. Rekla sam im da je jedan naš perlač sudova iz Gvajakila i poželeti su da ga upoznaju. Pozvala sam Alehandra i posle nekoliko trenutaka sedeo je s njima za stolom pušeći, razgovarajući o politici i osmehujući se neverovatno široko, i donekle sam nazrela ko je kad nije do lakata u vodi, pari i ostacima hrane. U kuhinji je, međutim, došlo do zastoja i naposljetku je Markus besno izašao na terasu i poslao ga natrag na radno mesto.

Do jedinog konflikta došlo je kod smene gostiju, kad je Fabijana smestila za jedan od mojih stolova dvojac koji je trebalo da sedi kod Dejne.

„Maločas je dobila peterac“, reče joj Dejna. „Koji je tebi moj?“

Fabijana je došla čak u nišu kod konobarskog pulta, prostoriju koju je izbegavala zbog večitog haosa i potencijala za fleke. Njenu uniformu činile su svilene haljine na preklop i

jedina je od ženskog osoblja smela da nosi puštenu kosu. Bila je čista, istuširana i nikad nije mirisala na preliv za salatu.

„Tražili su da budu kod nje, Dejna. Tebi stiže sedmerac u pola osam.“

„Jebeni *nastavnici* iz Velslija? E baš ti hvala. Ima da dobijem čitavih pet dolara napojnice od njihove hladne vode i dve porcije salate koju bratski podele.“

Navalila sam se na visoke stalaže i provirila kroz staklena vrata terase. Neka visoka žena i proćelav muškarac. „Slobodno ih uzmi. Pojma nemam ko su.“

Od šanka je naišao Markus.

„Zašto ste još ovde?“ Fabijana je zbog njega pucnula prstima prema meni. „Briši odavde, Kejsi.“

Bila sam uverena da su počeli da spavaju zajedno.

Izašla sam na terasu.

„Kejsi!“ Oboje su ustali i čvrsto me zagrlili. „Ne prepoznaješ nas“, reče žena. Muškarac nas je posmatrao dobroćudno, zajapuren i pomalo pripit, očigledno je već bio popio nekoliko koktela. Ona je bila krupna, prsa podignutih poput brodskog pramca, sa kratkim zlatnim lančićem s tirkiznim priveskom oko vrata. Ličio je na nešto što bi ponela i moja majka.

„Izvinjavam se.“

Sto iza njih tražio je račun.

„Nekad smo radili u Dagovoj kancelariji. S tvojom mamom.“

Ta kongresmenova kancelarija bila joj je prvo radno mesto pošto je napustila mog oca. Dojlovi. Ovo dvoje. Liz i Pat. Samo što tada nisu bili venčani.

„Ona nas je spojila, znaš. Rekla je Patu da bih volela da me pita da izađemo. A meni je rekla da on namerava da me pita da izađemo, mada nikad nije rekao ništa slično. Lukavo, nema šta. A pogledaj nas sad.“ Uzela me je za ruku. „Primi naše saučešće, Kejsi. Nemam reči da ti kažem koliko nas

je potreslo kada samo čuli. Nemam reči. Zateklo nas je na Floridi, inače bismo svakako bili došli na sahranu.“

Klimnula sam glavom. Da je bilo nekakve prethodne najave, možda bih se bolje snašla, ali ovo je bio iznenadni napad. Ponovo sam klimnula.

„Hteli smo da ti pišemo, ali nismo znali na kojoj se tački zemaljske kugle tog časa nalaziš. A onda smo natrčali na Ezru, koji je čuo da si se vratila u grad i da si ovde, u *Irisu!*“ spustila je topao dlan na moju ruku. „Uzrujala sam te.“

Odmahnula sam glavom, ali lice me je odavalo i nisam znala šta ću s obrvama.

„Od nje sam dobila ovu ogrlicu.“

Pa dabome.

„Ja bih da platim“, dobaci muškarac iza njih mašući kreditnom karticom.

Klimnula sam glavom u znak odgovora, njemu i svima ostalima što su me zaustavljali dok sam se vraćala do kono-barskog pulta. Razmotala sam jedan pribor za jelo i zarila lice u salvetu kucajući račun.

„Daj se sredi, života ti“, dobaci Dejna, ali svejedno je stavila slip na poslužavnik sa čokoladama i odnela ga do mog stola umesto mene.

Progurala sam se kroz pokretna vrata u kuhinju. Kuvari su, ruku punih posla, stajali okrenuti leđima meni i hrani koja me je čekala pod grejačem. Otišla sam u rashladnu komoru. Stajala sam u suvoj hladnoći gledajući u police sa mlečnim prerađevinama sasvim pozadi, u cigle maslaca umotane u voštani papir i tetrapake punomasne pavlake. U kutije pune jaja. Udahnula sam i pogledala u svoju ruku. Kejleb mi je dao njen prsten. Nosila ga je otkad pamtim, safir i dva mala dijamanta. Nebo i zvezde, tako smo ih zvali kad sam bila mala. Njena prijateljica Dženet se setila da joj

ga posle skinе s prsta. Ruka mi je ličila na njenu kad ga je nosila. Mogu ja ovo, rekla sam svetlucavom plavocrnom oku. I izašla da uzmem porudžbinu od Liz i Pata Dojla.

Kada sam im odnela pino gri i predjelo, još su bili neveseli, ali kasnije, pošto sam se vratila donoseći rižoto sa sabljarkom, Pat je živahno pričao koristeći izraze koje nisam razumela, poput glavnice akcijskog kapitala i razmere cena/profit, a uz kafu su se kikotaи prisaćajući se kako je neko po imenu Marvin pravio rusvaj na svadbi njihove ćerke, već gotovo zaboravivši da me uopšte poznaju. Ostavili su mi, međutim, svoje posetnice na tacni s računom i napojnicom. Šesnaest procenata. Oboje su posedovali sopstvene firme. Nijedno više nije radilo u politici.

Jedan po jedan, stolovi su se praznili, ljudi su iščezavali, ostavljajući za sobom prljave ubruse i tragove ruža. Stolnjaci su bili izgužvani i puni mrva, vinske flaše okrenute naopako u koficama s istopljenim ledom, more čaša i šoljica za kafu i musavih desertnih tanjira. Sve je bilo ostavljeno nekome drugom da raskloni. Sada smo radili polako, dovodeći salu i terasu ponovo u red. Samo su se Jasmin i Omar, koje su njen momak i njegova devojka već čekali pored šanka, i dalje kretali brzo.

Na kraju je preostalo da obrišemo čaše i pripremimo dovoljno pribora za sutrašnji ručak. Alehandro je izvukao zaparene zelene nosače pune čaša. U prvi mah su bile prevruće da se drže bez krpe. Omar i ja smo pakovali pribor za jelo: ubrus složen u trougao, pa redom nož, viljuška i kašika, sve jedno na drugom postavljeno uz dužu stranicu, dva vrha presmotana unutra i potom sve tesno zamotano. Krejg se za šankom smejaо razgovarajući sa Omarovom žgoljavom devojkom, pa je ovaj motao sve brže. Mogli smo da odemo tek pošto se u korpi nađe stotinu zamotuljaka.

Bilo je gotovo jedan izjutra kada sam konačno sela na bicikl. Bila sam mrtva umorna. Bezmalobesno šest kilometara do moje baštenske šupe činilo mi se beskrajno daleko.

Pomrčina, vrućina, tu i tamo parovi na trotoarima. Reka i drhtavi odraz meseca. Imaš ukus meseca, rekao je Luk na onoj poljani na Berkširskim brdima. Jebeni stihoklepac. Nekoliko njih držalo se za ruke pijujući iz flaša, ležeći u travi zato što nisu videli da je puna zelene guščije kake. Uhvatio me je nespremnu. Nisam imala vremena da se odbranim.

Jutrom me je morila tuga za majkom. Ali u gluvo doba noći tugovala sam za Lukom.

Univerzitetski most bio je pust, nem. Pedalala sam uzbrdo i preko vode. Osećala sam stezanje, dah mi je bio hrapav, ali nisam plakala. Pevušila sam *Psycho Killer* u čast Meri Hend. Stigla sam do Adamovog kolskog prilaza a da nisam zaplakala. Prvi put. Ugurala sam bicikl u garažu. Daj šta daš.

Poštar je u nekom trenutku gurnuo ispod vrata dve opomene zbog kašnjenja otplata i pozivnicu za venčanje. Signalno svetlo na telefonskoj sekretarici je treptalo. Poruka. Krv mi je navrla venama. Stari refleks. Nije on. Nije on, rekla sam sebi, ali srce mi je svejedno udaralo kao ludo. Pritisnula sam *play*.

„Hej.“ Pauza. Dugačak uzdah dovaljao se u slušalicu poput tutnjave groma.

On je.